

ION CHELCEA

(5 februarie 1902 — 9 septembrie 1991)

A trecut în neființă Ion Chelcea, personalitate de excepție a etnografiei, folcloristicii și muzeografiei românești, membru al Școlii sociologice de la București, membru fondator al Fundației „Dimitrie Gusti” (1990).

Născut în satul Boteni din fostul județ Muscel, într-o regiune reprezentativă pentru cultura și civilizația românească, Ion Chelcea a purtat mereu în suflet icoana satului și dragostea pentru țărănul român. Provenea dintr-o familie de moșneni și se mândrea cu acest lucru.

După absolvirea școlii primare din satul natal, a fost adoptat copil de trupă și a urmat armata română în retragere în Moldova (1916). A frecventat cursurile liceale în orașele Roman, Cluj și Brașov, luându-și bacalaureatul la Liceul „Andrei Șaguna”. În 1928 s-a înscris la Facultatea de Istorie-Geografie a Universității din Cluj, după peregrinări în Italia, fiind atras în mod deosebit de Seminarul de etnografie condus de prof. Romulus Vuia al cărui discipol a devenit. A obținut licența în 1932 cu monografia satului de obirșie. Ca student a fost acceptat preparator la Muzeul întemeiat și condus de prof. Romulus Vuia. Doctoratul l-a obținut în 1939 cu teza „*Topărășii de feciori și fete în viața poporului român*”. Din comisie au făcut parte: Nicolae Drăganu, președinte, Romulus Vuia, George Giuglea și Lucian Blaga. A făcut un stagiu de specialitate la Viena (1934), la Muzeul de Istorie Naturală, secția de antropologie condusă de Victor Lebzelter, a audiat cursurile lui Arthur Haberlandt. După răpirea Ardealului de Nord s-a refugiat la București, unde s-a încadrat la Institutul de Cercetări Sociale al României, de sub direcția prof. D. Gusti. A participat la campaniile de cercetări monografice din Țara Oltului alături de Traian Herseni, Marcela Focșa, Valer Butură, Vasile V. Caramelia și alții. După desființarea Institutului, a funcționat pentru o scurtă perioadă la Institutul de statistică. În 1943 a ocupat prin concurs catedra de etnografie a Universității din Iași. Lecția inaugurală „Etnografie. Obiect. Concepție. Metodă”, tipărită în 1943, a fixat cadrul întregului curs, primul de acest profil la Universitatea ieșeană. În același an a înființat un muzeu etnografic, fiind sprijinit de Ion Petrovici, pe atunci ministru al educației naționale, ca și de cărturarul Artur Gorovei, care a donat noii instituții biblioteca sa. Tot aici a ținut un al doilea curs universitar: „Evoluția formelor culturii umane”, tratind despre culcul în natură, vinat, pescuit, agricultură, locuință, port etc. Se pornea de la formele incipiente de cultură ajungându-se la cele avansate, conturind astfel o imagine cuprinzătoare a evoluției mijloacelor de trai ale poporului român în extensiune geografică și în profunzime istorică.

În anul 1951 a fost scos din învățământul universitar, rămânând pînă în 1957 la conducerea Muzeului Etnografie al Moldovei, pe care îl întemeiase. La vârsta de 55 de ani a fost pensionat, deși se afla în plină activitate creatoare. Acuzat de naționalism, ca susținător al necesității de a forma „aici în Răsărit o Românie Mare” (*Neam și Țară. Pagini de etnografie și folclor*, București, 1940, p. 8), în condiții dificile, s-a reîncadrat în activitatea etnografică la Muzeul satului din București, unde a funcționat pînă în 1969 ca muzeograf, muzeograf principal și apoi șef de secție. În afara activității la Muzeul Satului a contribuit la organizarea și dotarea Muzeului Tehnicii Populare din Sibiu și a Muzeului Viticulturii și Pomiculturii de la Golești, județul Argeș.

Ion Chelecea, format în spiritul Seminarului etnografic al lui Romulus Vuia și a concepției Școlii sociologice de la București, a cercetării monografice, a fost un autentic și pasionat cercetător de teren, animat de dorința de a lăsa generațiilor viitoare o imagine cât mai completă a salului nostru tradițional în unitatea și diversitatea sa, a originalității sale. A făcut „scen-daje etnografice” aproape în toate regiunile țării, studiind intensiv zone etnografice din Moldova de dincoace și de dincolo de Prut, din Transilvania, Muntenia și Banat.

O parte din munca sa, desfășurată de-a lungul a șase decenii, s-a materializat în volumele : *Neam și Țară. Pagini de etnografie și folclor*, 1940 ; *Țigani din România*, 1944 ; *Rădarii. Contribuție la o „enigmă” etnografică*, 1944. Între anii 1944-1958, datorită vicisitudinilor vremii și adversității unor etnografi „vigilenți” i-au fost interzise aparițiile editoriale. Și-a reluat activitatea publicistică cu studii ca : *Obiceiuri în legătură cu viola omului din Păleş și Borlopenii Vechi-Caraș*, 1958 ; *Păstoritul în nord-estul regiunii Iasi*, 1966 ; *Lătureni. Contribuție la istoria societății tradiționale a românilor*, 1967 ; *Surla ca adăpost anenesc elementar la noi și la alte popoare*, 1970 ; *Industria sătească : zona Bicaz*, 1973 ; *Preliminarii la o cercetare sociologică : comuna Boteni. Documentar, toponomie*, 1973 (în colab.) ; *Geneza unui sat de munte : Sălicul de sub Piatra Craiului*, 1974 ; *Vrancea ca „țară” între celelalte. Individualitatea sa etnografică*, 1978 ; *Cu privire la hrana de bază a poporului român*, 1981 ; *Credințe și rituri legate de șoc, apă și pământ în cultura veche românească*, 1983 ; *Cultul unei zeițe de factură animalieră la români*, 1988 ; *Interpretarea psihosociologică a legendei-mit despre Negru Vodă*, 1990 (în colab.), *Forme tradiționale de cooperare în viața poporului român : tovărășiile tinerilor*, 1990 (în colab.). I-au rămas nepublicate numeroase manuscrise : *Etaple de constituire și dezvoltare ale etnografiei românești* (250 p.) ; *Agricultura tradițională în România. De la origini și până în a doua jumătate a sec. al XX-lea* (300 p.) ; *Carul ca mijloc de transport* (200 p.) ; *Muscelul -- individualitatea sa etnografică* (400 p.) ; *Tehnici tradiționale în Moldova* (150 p.) și alte lucrări de mai mici proporții.

Prin activitatea sa didactică și de cercetare științifică, Ion Chelecea a fost și rămâne un model pilduitor. A fost un om integru, nu a făcut compromisuri și, după cum mărturisca, a vrut să fie egal cu sine însuși și cu poporul român, ale cărui aspirații l-au călăuzit de-a lungul întregii sale vieți.

Dr. Iancu Filipescu